

ФАРМАЦЕВТИЧНІ НАУКИ

УДК 347.77+347.78+330.341.1:615.1

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ КОМПАНІЙ

Братішко Ю.С., Посилкіна О.В., Кубасова Г.В.

Національний фармацевтичний університет

Стаття присвячена актуальній проблемі – дослідженню та оцінці інноваційного розвитку фармацевтичних компаній в Україні. Авторами дано визначення інноваційного розвитку фармацевтичного підприємства. Виділені основні складові оцінки рівня інноваційного розвитку фармацевтичних підприємств. Авторами удосконалено методику оцінки рівня інноваційного розвитку фармацевтичних компаній. У статті проведений аналіз рівня інноваційного розвитку фармацевтичних компаній України. Розроблені рекомендації щодо збалансованого управління системою інноваційного розвитку фармацевтичного підприємства.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інноваційний менеджмент, фармацевтична компанія.

Постановка проблеми. В сучасних умовах для більшості виробничих фармацевтичних підприємств гостро стоїть проблема зниження конкурентоспроможності. У зв'язку з цим, актуальними стають питання вибору найбільш ефективного інструментарію управління інноваційною діяльністю фармацевтичного підприємства, оцінки інноваційного розвитку, розробки шляхів підвищення інноваційної активності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями щодо проведення оцінювання інноваційного розвитку сучасного підприємства присвячено праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. Аналіз науково-методичної літератури свідчить про відсутність єдиного підходу з окресленої проблематики, як в наукових колах, так і в практиці застосування єдиних заходів з оцінювання інновацій вищим менеджментом підприємств. Тому, при оцінці інноваційного розвитку підприємства, не зважаючи на різні напрямки проведення такого оцінювання, ключовими аспектами процедури оцінювання виступають – кінцевий результат обраного напрямку оцінювання інновації, або, іншими словами, результативність, а також оцінювання ефективності від здійснення інноваційних процесів на підприємстві.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Необхідність проведення аналізу методів оцінки інноваційного розвитку підприємства, а також розгляд вимог, принципів, рекомендацій та показників кількісного оцінювання ефективності інновацій, на основі яких можна прийняти рішення про доцільність інноваційних проектів, обумовлюють актуальність даної теми дослідження.

Мета статті. Отже, головною метою цієї роботи є удосконалення методів оцінки інноваційного розвитку фармацевтичного підприємства.

Виклад основного матеріалу. Метою оцінки ефективності інноваційної діяльності є комплексний аналіз ефективності інноваційної діяльності та її впливу на найважливіші показники діяльності підприємства, визначення доцільності й оптимальних варіантів реалізації нововведень, оперативне коригування параметрів інноваційних проектів та підтримка стратегічних інноваційних рішень.

Сьогодні існують різні методичні підходи до оцінки інноваційного розвитку підприємства в сучасних умовах розвитку економіки.

Держкомстат України для оцінки інноваційного розвитку підприємства рекомендує наступну групу показників:

- ✓ структура інноваційних витрат, обчислена на основі декількох видів класифікацій та інноваційних витрат, що дає можливість визначити сучасні пріоритети інноваційної діяльності і виявити диспропорції, які склалися в умовах обмеженості фінансових ресурсів (наприклад, групування за напрямками інноваційної діяльності, за типами інновацій, за джерелами фінансування тощо);
- ✓ науково-технічний рівень робіт;
- ✓ структура інноваційної продукції (робіт, послуг), зокрема експортної, нової, удосконаленої та іншої;
- ✓ сума прибутку від реалізації інноваційної продукції та її частка в загальній сумі прибутку;
- ✓ обсяги продажів інноваційної продукції на зовнішньому і внутрішньому ринках та їх частки в загальних обсягах продажів;
- ✓ доступ до нових ринків збуту і частка на традиційних ринках збуту.

Під інноваційним розвитком фармацевтичного підприємства слід розуміти такий його розвиток, що досягається шляхом тісної взаємодії науки і виробництва, і забезпечує не тільки якісні перетворення у виробничій сфері, які проявляються у випуску нових ЛЗ, впровадженні нової техніки, прогресивної технології, підвищенні інтелектуального потенціалу, використанні нових організаційних форм виробництва, але і сприяє підвищенню рівня і глибини використання ресурсів підприємства, зростанню конкурентоспроможності виробництва (що знаходить відображення в позитивній динаміці темпів його економічного розвитку) і рентабельності виробничої і інвестиційної діяльності.

Основними складовими оцінки рівня інноваційного розвитку фармацевтичних підприємств слід вважати:

- інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства;
- рівень використання ресурсів підприємства;

- динаміку економічного зростання;
- рівень соціально-інноваційного розвитку;
- рентабельність виробничої і інвестиційної діяльності.

Комплексне використання п'ятьох означених компонент для оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності по суті дає змогу реалізувати багатокритеріальний (багатомірний) підхід до її вимірювання.

Актуальність і необхідність використання подібного підходу пов'язана, по-перше, з тим, що створення моделі багатомірної оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності фармацевтичних підприємств дає можливість, по-перше, проведення всебічної і повної оцінки; по-друге, сформулювати механізм зворотнього впливу на рівень інноваційно-інвестиційного менеджменту підприємства на підставі одержаних оцінок.

Для розрахунку комплексних показників з використанням двохстадійної фільтрації відібрані локальні показники, що наведені в табл. 1.

Розрахунок комплексних показників по фармацевтичним підприємствам наведений в табл. 2.

Для їх обчислення використовувався метод таксономічного аналізу.

Для кількісного вимірювання рівня інноваційного розвитку фармацевтичних підприємств побудований інтегральний таксономічний показник на базі попередньо розрахованих комплексних показників. Значення інтегрального показника інноваційного розвитку (I_{IP}) фармацевтичних підприємств наведені в табл. 2. Для підприємства, що мають більш високий рейтинг за рівнем інноваційного потенціалу, у порівнянні з рейтингом інноваційного розвитку характерним є недостатнє використання цього потенціалу внаслідок неефективного управління. Гранично припустимі значення інтегрального показника інноваційного розвитку, прийняті для кожної зони шляхом досліджень, наступні:

- I зона $0,50 < I_{IP} < 1$;
- II зона $0,35 < I_{IP} < 0,50$;
- III зона $0,15 < I_{IP} < 0,35$;
- IV зона $0 < I_{IP} < 0,15$.

З метою визначення ступеня вагомості кожної з компонент інноваційного розвитку з точки зору

Таблиця 1

Перелік відібраних локальних показників для визначення відповідних комплексних показників

Комплексний показник інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства (K_{IP})	Комплексний показник рівня використання ресурсів (K_{BP})	Комплексний показник економічного розвитку (K_{E3})	Комплексний показник соціального розвитку (K_{C3})	Комплексний показник рентабельності діяльності (K_{PD})
1. Показник зносу основних фондів (x_1). 2. Показник оновлення основних фондів (x_2). 3. Показник фондоозброєності праці (x_3). 4. Показник оновлення асортименту продукції, що виробляється (x_4). 5. Частка продукції, що виробляється на експорт (x_5). 6. Коефіцієнт автоматизації праці (x_6). 7. Коефіцієнт реінвестування прибутку (x_7).	1. Фондовіддача виробництва (x_8). 2. Матеріаломісткість продукції, що виробляється (x_9). 3. Продуктивність праці (x_{10}). 4. Витрати на одиницю товарної продукції (x_{11}).	1. Темпи зростання обсягів виробництва (x_{12}). 2. Темпи зростання обсягів збуту (x_{13}). 3. Ринкова частка (x_{14}).	1. Частка працівників, що мають фахову вищу освіту (x_{15}). 2. Частка працівників-інноваторів (x_{16}). 3. Частка працівників, які мають вчене звання, науковий ступінь (x_{17}). 4. Частка витрат на розвиток персоналу у виручці від реалізації (x_{18}).	1. Рентабельність виробничої діяльності (x_{19}). 2. Рентабельність інноваційної діяльності (x_{20}).

Джерело: розроблено авторами

Таблиця 2

Розрахунок інтегрального показника інноваційного розвитку та комплексних показників інноваційно-інвестиційного потенціалу, рівня використання ресурсів, економічного розвитку, соціального розвитку і рентабельності виробничої і інвестиційної діяльності для досліджених фармацевтичних підприємств України у 2017 році

Досліджуване фармацевтичне підприємство	I_{IP}	K_{IP}	K_{BP}	K_{E3}	K_{C3}	K_{PD}
1. ПАТ «Фармак»	0,72	0,69	0,52	0,59	0,83	0,73
2. ФФ «Дарниця»	0,69	0,53	0,43	0,58	0,81	0,63
3. ТОВ «ФК «Здоров'я»	0,63	0,58	0,36	0,48	0,61	0,68
4. ПАТ «Борщагівський ХФЗ»	0,62	0,52	0,74	0,60	0,59	0,72
5. Корпорація «Артеріум»	0,61	0,43	0,51	0,48	0,80	0,87
6. ПАТ «ФармСтандарт-Біолік»	0,59	0,36	0,31	0,28	0,62	0,68
7. ПВФП «ЕЙМ»	0,58	0,61	0,45	0,39	0,55	0,50
8. ТОВ «Фіто-Лек»	0,57	0,52	0,44	0,39	0,64	0,56
9. АТ «Лекхім-Харків»	0,44	0,33	0,49	0,27	0,49	0,47
10. ПАТ «Монфарм»	0,39	0,35	0,18	0,19	0,29	0,42

Джерело: розроблено авторами

її впливу на загальний рівень інтегрального показника рекомендована побулова економетричної моделі.

Для практичного застосування використовуються певні методи оцінки економічної ефективності інновацій на підприємстві:

1. Розрахунок зростання обсягів доходу у порівнянні з аналогом, що передбачає не тільки розрахунок загального обсягу доходу (корисного результату), який отримується за весь термін корисного використання нововведень. При цьому застосовується і теорія порівняльної оцінки ефективності (обирається найкращий варіант нововведень), і теорія абсолютної ефективності (розраховуються оціночні показники абсолютної ефективності обраного варіанту інновації).

2. Оцінювання ефективності інновацій за показниками терміну корисного використання:

- розрахунковий період впровадження інновацій;
- перший рік після закінчення нормативного терміну освоєння нововведення;
- початковий період терміну корисного використання інновацій;
- термін корисного використання інновацій;
- останній рік терміну корисного використання інновацій.

При оцінці ефективності інновацій, згідно запропонованого методу, показники оцінювання витрат розраховуються, як коефіцієнти дисконтування та коефіцієнти нарощування до початкового року впровадження інновацій на підприємстві, які визначаються на всіх рівнях реалізації інноваційного проекту. При цьому нарощування ефективності інновацій визначається, як у порівнянні з аналогом, так і за рівнем ефективності, який був досягнутий підприємством в попередньому періоді реалізації нововведень на підприємстві.

3. Застосування системи оціночних показників, які враховують інтереси різних учасників інноваційного проекту:

- державні інтереси (вплив на бюджетні відрахування);
- інтереси розробників інноваційного проекту;
- інтереси виробників інноваційної продукції (послуг);
- інтереси споживачів інноваційної продукції (послуг).

Такий підхід дозволяє оцінити інноваційний проект не лише з позиції зацікавленості інвестора, як відбувається при застосуванні методів оцінки ефективності інвестицій, а всіх залучених до інноваційного проекту учасників.

4. Розрахунок інтегрального (загального) ефекту від створення, виробництва та експлуатації нововведень.

Цей метод дозволяє надати не тільки узагальненої (комплексної) оцінки ефективності нововведення, але і визначити питому вагу кожного з учасників інвестиційної діяльності в процесі інноваційних дій на підприємстві.

5. Застосування методів компаундінгу та анuitету у поєднанні із дисконтуванням.

В цьому випадку з'являється можливість розраховувати економічний ефект по кожному року корисності використання нововведення і в більшій мірі узгодити показники ефективності з реальним господарським процесом на підприємстві. Метод дисконтування при оцінці ефективності інновацій на підприємстві не дозволяє проектувати майбутні показники з урахуванням їх ефективності на перспективу.

6. Використання двох норм доходу на капітал: приведення одноразових витрат до розрахункового року (норма прибутку, яку гарантує банк власнику грошових коштів, вкладених в депозитний розрахунок); норма доходу на капітал, яка досягається для узгодження інтересів інвесторів та виробників при отриманні доходу від реалізації інноваційної продукції (послуг).

Походячи із сутності інноваційного розвитку та інноваційного потенціалу, його вимірювання передбачає побудову інтегрального показника. Найбільш доцільним для цього є використання методів багатомірного статистичного аналізу. У їх числі такі методи, як факторний і кластерний аналіз, метод головних компонент, таксономічний аналіз. Останній, у контексті поставленого завдання заслуговує на особливу увагу.

Метод таксономії відрізняється простотою математичного апарату, що використовується, наглядністю і відсутністю труднощів у економічній інтерпретації одержаних результатів. Даний метод дозволяє побудувати синтетичну інтегральну характеристику кожного підприємства (таксономічний показник інноваційного потенціалу), що об'єднує всі важливі локальні показники – ознаки, і на основі цієї характеристики здійснювати їх ранжування.

Висновки і пропозиції. Отже, сьогодні більшість досліджуваних фармацевтичних компаній мають середній рівень інтегрального показника інноваційного розвитку, що свідчить про необхідність впровадження заходів із стимулювання інноваційного розвитку фармацевтичних підприємств України.

Список літератури:

1. Посилкіна О.В. Управління інноваційною діяльністю : навч. посіб. для здобувачів вищої освіти / О.В. Посилкіна, О.В. Літвінова, Ю.С. Братішко. – Х.: НФаУ, 2018. – 207 с.
2. Посилкіна О.В. Інноваційний розвиток підприємства : конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей / О.В. Посилкіна, Ю.С. Братішко, Г.В. Кубасова. – Х.: НФаУ, 2015. – 276 с.
3. Посилкіна О.В. Економіка і організація інноваційної діяльності : навч. по-сіб. для студ. вищ. навч. закладів / О.В. Посилкіна, Г.В. Костюк, В.М. Тіманюк. – Х.: НФаУ: Золоті сторінки, 2009. – 272 с.
4. Посилкіна О.В. Інноваційно-інвестиційний розвиток фармацевтичного виробництва : проблеми фінансового забезпечення : моногр. / О.В. Посилкіна. – Х.: НФаУ: Золоті сторінки, 2002. – 528 с.

Братишко Ю.С., Посылкина О.В., Кубасова А.В.

Национальный фармацевтический университет

ОЦЕНКА ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКИХ КОМПАНИЙ

Аннотация

Статья посвящена актуальной проблеме – исследованию и оценке инновационного развития фармацевтических компаний в Украине. Авторами дано определение инновационного развития фармацевтического предприятия. Выделены основные составляющие оценки уровня инновационного развития фармацевтических предприятий. Авторами усовершенствована методика оценки уровня инновационного развития фармацевтических компаний. В статье проведен анализ уровня инновационного развития фармацевтических компаний Украины. Разработаны рекомендации по сбалансированному управлению системой инновационного развития фармацевтического предприятия.

Ключевые слова: инновационное развитие, инновационный менеджмент, фармацевтическая компания.

Bratishko Yu.S., Posilkina O.V., Kubasova A.V.

National University of Pharmacy

ASSESSMENT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF PHARMACEUTICAL COMPANIES

Summary

Article is devoted to a current problem – a research and assessment of innovative development of the pharmaceutical companies in Ukraine. Authors have given definition of innovative development of the pharmaceutical enterprise. The main components of assessment of level of innovative development of the pharmaceutical enterprises are allocated. Authors have improved a technique of assessment of level of innovative development of the pharmaceutical companies. In article the analysis of level of innovative development of the pharmaceutical companies of Ukraine is carried out. Recommendations about the balanced management of the system of innovative development of the pharmaceutical enterprise are developed.

Keywords: innovative development, innovative management, pharmaceutical company.